

การสร้างแนวคิดและการกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์

The concept creation and format specification of Krua Narong musical

พิมพิกา มหามาศย์* จินตนา สายทองค ศุภชัย จันท์สุวรรณ

Pimpika Mahamart*, Jintana Saitongkum, Supachai Chansuwan

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*

D.F.A. (Thai dance) Full-Time Lecturer, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute

รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์²

Associate Professor Dr., Doctoral Thesis Advisor, Bunditpatanasilpa Institute

รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์³

Associate Professor Dr., Doctoral Thesis co-Advisor, Bunditpatanasilpa Institute

pimpikamahamart@gmail.com

Received: October 21, 2022 Revised: December 13, 2022 Accepted: December 15, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ละครเรื่องเครื่องรางค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวคิดและกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์ ใช้นิเวศวิทยาเชิงคุณภาพ โดยวิธีศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารบทละคร หนังสือ ตำรา ทฤษฎี บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสังเกตการณ์จากรูปแบบการแสดงละคร จากนั้นนำข้อมูลมาจัดเรียงวิเคราะห์ สังเคราะห์ตามทฤษฎีการละครและทฤษฎีการสร้าง จากนั้นสรุปข้อมูลเป็นพื้นฐานในการสร้างแนวคิดและการกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์

ผลการศึกษา พบว่า ละครเรื่องเครื่องรางค์ มีแนวคิดการสร้างละครมาจากการบูรณาการ 4 แนวคิดได้แก่ 1) แนวคิดในการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนาละครเรื่อง 2) แนวคิดการผสมผสานรูปแบบการแสดงละครให้เกิดเป็นรูปแบบใหม่ สำหรับแนวคิดนี้เป็นการบูรณาการรูปแบบละครของเดิม และเพิ่มมิติความทันสมัยในองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ละครสามารถสอดคล้องกับพลวัตความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน 3) แนวคิดด้านสุนทรียะและความงามในการแสดงละคร ที่ประกอบด้วย ความงามของบทละคร ความไพเราะของเพลง เสียงดนตรี และการขับร้อง ความงามของเครื่องแต่งกาย ความงามของผู้แสดง และความงามของท่าทางประกอบการแสดง ตลอดจนความงามและความทันสมัยในการสอดแทรกสื่อเทคโนโลยี 4) แนวคิดในการนำเค้าโครงเรื่องเดิมที่มีความสนุกน่าติดตามมาจัดแสดง โดยนำละครเรื่องเครื่องรางค์ มาเสนอใหม่อีกครั้งในรูปแบบละคร ส่วนการกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์ ได้รูปแบบจากการบูรณาการแบบแผนการแสดงละครทั้ง 3 ชนิดเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยละครแบบมีลูกคู่ ละครแบบไม่มีลูกคู่ และละครจันทโรภาส กำหนดรูปแบบการแสดง “เล่นร้องทำนองไทย” คือแสดงเป็นเรื่องราวอย่างละคร มีการเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่อง ในการดำเนินเรื่องนั้นให้ความสำคัญกับการร้องเพลงเป็นหลัก สอดแทรกคำเจรจาเพื่อเสริมความ ใช้ท่าทางกำแบ ท่าแสดงกิริยา และภาษาทำนาฏศิลป์ประกอบการแสดง และใช้เพลงทำนองเพลงไทยมาปรับประยุกต์ให้เกิดความร่วมสมัยใช้กับละคร

คำสำคัญ: แนวคิด รูปแบบการแสดง ละครร้อง

Abstract

This research article was a part of Krua Narong musical thesis. The purposes of this research were to create the concept creation and format specification of Krua Narong musical by using qualitative research. The research started from collecting the script information, books, textbooks, theories, related journals, qualified specialist interview and musical format observation. Then, the researchers brought all the information to analyze and synthesize through drama and deconstruction theory. After that all information was summarized as basic concept creation and format specification of Krua Narong musical.

The result showed that Krua Narong musical concept came from 4 integrated concepts including 1) The concept for musical conservation, inheritance and development 2) The concept for musical format combination to reformation which combined original musical concepts and added modernized particles to reconstruct the musical according to the present society 3) The aesthetic and comeliness concept of musical which was produced from the glamorous script, the pleasant song, music and voice, the elegant costume, the beauty of the cast and the graceful acting gesture till the fairness and modernity while adding technologies 4) The concept of bringing the old plot which could grab the attention to perform by reform Krua Narong drama into musical. In addition, to specify Krua Narong musical format, the performance used 3 types of musicals: chorus, without chorus and Chan Tharo Pas musical. The musical would perform as “Len Rong Thamnong Thai” means perform as normal drama with opening, proceeding and ending. The proceeding part would focus on singing together with some conversation for more understanding. Moreover, this part included gestures, action poses, Thai classical dance poses and Thai classical melody to apply with the musical to be more contemporary.

Keyword Concept, Acting Format, Musical

บทนำ

ละคร เป็นการแสดงชนิดหนึ่ง ที่ถ่ายทอดผ่านผู้แสดงออกมาเป็นเรื่องราว ก่อให้เกิดความสนุกสนาน ไร้ใจ ตื่นเต้น หรือโศกเศร้า ตามจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์ ศิลปะการแสดงละครเป็นการรวมศิลปะหลายแขนงรวมเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ นาฏศิลป์ ดนตรี วรรณศิลป์ วิจิตรศิลป์ ทัศนศิลป์ และนาฏยศิลป์ เป็นต้น ละครมีด้วยกันหลายประเภท ทั้งโศกนาฏกรรม ตลกขบขัน อิงนิยาย และละครประเภทเรีงมย์ การจะแสดงสื่อสารให้ผู้ชมเข้าใจนั้น ต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมตามยุคสมัย หรืออิทธิพลที่ได้รับเข้ามาจากต่างประเทศ ยังเป็นประเด็นสำคัญให้การละครนั้นสามารถปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาไปได้ตลอด

ละครไทย เดิมเป็นละครร่ำดำเนินเรื่องตามนิทานพื้นบ้าน เมื่อได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ หรือข้าราชการบริพารก็ได้ปรับเปลี่ยนลักษณะจากละครชาวบ้านเป็นละครที่มีความวิจิตรประณีตงดงามมากขึ้น ภายหลังละครร่ำแพร่หลายมาก มีการแข่งขันชั้นของการแสดงละคร เจ้านายต่าง ๆ นิยมมีคณะละครเป็นของตนเอง ทั้งนี้เพื่อบ่งบอกสถานะความมั่งคั่งของตนเอง ทั้งเป็นเครื่องสนองความสำราญของเหล่าข้าราชการและชาวบ้านทั่วไปอีกด้วย การละครในยุคต้นรัตนโกสินทร์เป็นการละครร่ำแบบดั้งเดิม อาทิ ละครชาตรี ละครนอก และละครใน ใช้กระบวนท่าทางนาฏศิลป์ประกอบเพื่อให้เกิดความวิจิตรงดงาม มีบทพูดแทรกบ้างในละครบางเรื่อง ต่อมาการละครไทยมีวิวัฒนาการพัฒนาขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม ตลอดจนบริบทการศึกษา บริบททางการเมือง และบริบทแวดล้อมต่าง ๆ มีการรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาติตะวันตกเข้ามาผสมผสาน จึงเกิดเป็นละครชนิดใหม่หลากหลายรูปแบบ เช่น ละครดึกดำบรรพ์ ละครพันทาง ละครพูด ละครร้อง เป็นต้น

ละครร้อง คือ ละครไทยประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประมาณปีพ.ศ. 2448 (พูนพิศ อมาตยกุล, 2556) ละครร้องสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ละครร้องแบบไม่มีลูกคู่ และละครร้องแบบมีลูกคู่ ผู้ริเริ่มได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ โดยได้รับอิทธิพลมาจากละครโอเปร่าวัฒนธรรมของชาติตะวันตก ละครบังสาววัน ละครดึกดำบรรพ์และละครพันทางของไทยมีการพัฒนารูปแบบละครให้มีความสมจริง มีการปรับใช้อาภรณ์พิธีการทำทางสามมุขในการแสดงเพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้ชมได้ง่าย ดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลงของตัวละคร ได้รับความนิยมมากในระยะหนึ่งด้วยความไพเราะสุนทรี จากเพลงไทยของเดิมและเพลงไทยที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยละครร้องนั้นเป็นต้นเค้ารากฐานที่สำคัญของละครหลายรูปแบบ ซึ่งต่อมาละครได้พัฒนารูปแบบไปตามความทันสมัยของเทคโนโลยีและบริบททางสังคม จึงเกิดเป็นละครรูปแบบใหม่หลายรูปแบบ เช่น ละครพูด ละครสังคีต ละครหลวงวิจิตร ละครคุณสมภพ จันทรประภา รวมถึงละครเพลง

ในปัจจุบันละครเพลงหรือ มิวสิคัลได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เกิดเป็นธุรกิจการแสดงที่มีการแข่งขันกันสูง มุ่งเน้นการสร้างรายได้เป็นหลัก เป็นศิลปะเชิงพาณิชย์ (Commercial Arts) ส่งผลต่อสุนทรียะด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเดิม สถานภาพการคงอยู่ในปัจจุบันของละครร้องไม่เป็นที่นิยมเยาวชนและคนในสังคมให้ความสนใจในละครร้องน้อย คงเหลือแต่ผู้ชื่นชอบละครร้องมาตั้งแต่ยุคเก่าที่จะรู้จักและตระหนักในคุณค่าอันสุนทรียะ ของละครร้อง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะอนุรักษ์ พื้นฟู ต่อยอด สร้างสรรค์ละครร้องขึ้น ด้วยการนำบทละครเรื่องเครื่องรางค์ บทพระนิพนธ์ภาคต่อจากเรื่องสาวเครือฟ้า ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ มาพื้นฟูและสร้างสรรค์ปรุงแต่งเพิ่มเติมให้มีความทันสมัยตามพลวัตของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน เกิดเป็นละครร้องรูปแบบใหม่ในยุคปัจจุบัน ผสมผสานรูปแบบและแบบแผนการแสดงของละครร้องแบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และบูรณาการการใช้เสียงดนตรี สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้เข้ากับละครกระตุ้นให้ผู้ชมได้เรียนรู้คุณธรรมข้อคิดที่แฝงอยู่ในละครได้ง่ายขึ้น เป็นการนำเอาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของศิลปการแสดงของไทย ทนทางวัฒนธรรมเดิมของชาติมาสร้างสรรค์ต่อยอด มุ่งเน้นประโยชน์ด้านความบันเทิงและสุนทรียะของผู้ชม เกิดเป็นคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ยิ่งลึกลงเป็นรากฐานที่มั่นคงในมิติศิลปวัฒนธรรม ประเทศชาติก็จะสามารถเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมนานาประเทศได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างแนวคิดและกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) โดยรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับละครเรื่อง และละครเรื่องเครื่องรงค์ ประกอบด้วยตำรา หนังสือ บทความวิจัย บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์
- 2) การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการแสดงละครเรื่อง รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีประกอบการแสดงละครเรื่อง และผู้เชี่ยวชาญในการสร้างสรรค์องค์ประกอบทางการแสดงต่าง ๆ ให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานก่อนประกอบสร้างละครเรื่อง
- 3) การสังเกตการณ์ (Observation) จากการชมการแสดงและชมวิดีโอทัศน์ละครเรื่องเรื่องต่าง ๆ ที่มารูปแบบการแสดงที่แตกต่างกัน 3 รูปแบบ เพื่อค้นหาลักษณะสำคัญที่แฝงอยู่ในรูปแบบของละคร
- 4) จัดเรียงข้อมูลเกี่ยวกับละครเรื่อง วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาเป็นรายละเอียดในการประกอบสร้าง
- 5) สร้างแนวคิดและกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรงค์ เครื่องมือในการวิจัยประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสังเกตการณ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ มีขอบเขตด้านเนื้อหาโดยมุ่งศึกษาเฉพาะรูปแบบการแสดงละครเรื่องมีลูกคู่ ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ละครเรื่องไม่มีลูกคู่ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และละครเรื่องจินทรภาสของนายจวงจันทร์ จันทรคณา เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างสรรค์แนวคิดและรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรงค์เท่านั้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูล เรื่องการสร้างแนวคิดและกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรงค์ ผู้วิจัยสรุปแบ่งรายละเอียดออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. การสร้างแนวคิดการแสดงละครเรื่องเครื่องรงค์

ผู้วิจัยกำหนดแนวคิดการแสดงละครเรื่องเครื่องรงค์ โดยการบูรณาการแนวคิดหลักรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 แนวคิดในการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนาละครเรื่อง

จากการศึกษาพัฒนาการของละครเรื่องในประเทศไทย พบว่า ละครเรื่อง เป็นศิลปะการแสดงที่ถือกำเนิดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประมาณ พ.ศ. 2448 (พูนพิศ อมาตยกุล, 2556) ผู้ริเริ่มละครเรื่องเป็นคนแรก คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เกิดจากประสบการณ์การรับชมการจัดการแสดง และพระอัจฉริยะของพระองค์ โดยทรงผสมผสานแนวความคิดละครต่าง ๆ ดัดแปลงรูปแบบการแสดงของละครทั้ง 4 ประเภท คือ อุปรากร ละครบั้งสวน ละครตึกดำบรรพ์ และละครพันทาง เข้าด้วยกัน จนเกิดความกลมกลืนเป็นละครรูปแบบใหม่ ที่มีลักษณะสำคัญได้แก่ผู้แสดงดำเนินเรื่องด้วยการขับร้อง ออกทำทางแบบธรรมชาติหรือที่เรียกว่า กำแบ มีการสร้างฉาก เปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง มีแสงเสียงเพื่อความสมจริง

ละครเรื่องมีวิวัฒนาการต่อเนื่องมาโดยตลอด ผู้วิจัยแบ่งช่วงวิวัฒนาการของละครเรื่องออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 กำเนิดละครเรื่อง (ปลายรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2448-2454) ช่วงที่ 2 ความรุ่งเรืองของละครเรื่อง (รัชกาลที่ 6-7 พ.ศ. 2455-2477) ช่วงที่ 3 การอนุรักษ์ พื้นฟูละครเรื่อง เชื่อมต่อสู่ละครเพลง (รัชกาลที่ 8 พ.ศ. 2478-ปัจจุบัน) จากข้อมูลพบว่า ละครเรื่องมีพัฒนาการที่ยาวนานกว่าร้อยปี เป็นละครที่สามารถเข้าถึงผู้ชมได้ทุกเพศทุกวัย และสามารถสะท้อนบริบทในสังคมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

ละครเรื่องเป็นละครที่ยากต่อการจัดแสดง เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความสามารถของผู้แสดง ที่ต้องร้องเพลง ทำท่าทางประกอบ แสดงสีหน้าอารมณ์ ไปควบคู่กัน อีกทั้งในการจัดการแสดงละครต้องใช้ทุนทรัพย์สูง ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของงานละครเรื่องศิลปะการแสดงของไทยที่เคยได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงรัชกาลที่ 6-7 เกิดเป็นแนวคิดและแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ สืบทอดพัฒนาละครของไทยให้คงอยู่กับสังคมไทย ทั้งนี้เพื่อให้คนสังคมร่วมตระหนักในคุณค่าของการละครไทยแบบเดิม เพลงไทยเดิม การร้องแบบไทยดั้งเดิม

1.2 แนวคิดการผสมผสานรูปแบบการแสดงละครเรื่อง

แนวคิดในการผสมผสานรูปแบบการแสดงละครเรื่อง ใช้การผสมผสานบูรณาการรูปแบบและวิธีการแสดงละครเรื่อง 3 รูปแบบเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1) ละครเรื่องของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ 2) ละครเรื่องของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ 3) ละครเรื่องจันทโรภาส ของพรานบุรุษ (จวงจันทร์ จันทรคณา) ด้วยละครเรื่องทั้ง 3 รูปแบบมีอัตลักษณ์ จุดเด่นที่สามารถนำสู่การบูรณาการเป็นรูปแบบการแสดงละครเรื่องในยุครัชกาลที่ 10 ที่มีความทันสมัยเข้ากับพลวัตรของสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงขับเคลื่อนสิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว โดยได้ศึกษาข้อมูลรูปแบบและลักษณะการแสดงของละครเรื่องทั้ง 3 รูปแบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ละครเรื่องสลับท ละครเรื่องมีลูกคู่ หรือ ละครเรื่องปรีดาถัย เป็นละครเรื่องที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงคิดขึ้น ดัดแปลงมาจากละครโอเปร่า ละครบังสาวัน ละครพันทาง และละครดึกดำบรรพ์ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีลักษณะและแบบแผนอย่างละครไทย ใช้เพลงไทยในการขับร้อง ใส่ท่ารำในบางตอน ดำเนินเรื่องราวด้วยการร้องเพลงของตัวละครและลูกคู่ สำหรับรูปแบบการแสดงนิยมให้มีระบำหรือจำวอดออกมาแสดงสลับท วิธีการดำเนินเรื่องคือดำเนินเรื่องด้วยการร้อง ตัวละครจะต้องร้องเองโดยมีลูกคู่คอยร้องรับในบทที่บรรยายความรู้สึกนึกคิด และมีข้ออุลลิตตาม ใ้วงปีพาทย์หรือวงมโหรีบรรเลง ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน ท่าทางที่ใช้สำหรับแสดงจะเป็นท่าทางกิริยาของมนุษย์ตามธรรมชาติ ไม่ทำท่าอย่างเช่นละคร เรียกว่าละครกำแบ (พูนพิศ อมาตยกุล, 2552)

รูปแบบการแสดง และลักษณะสำคัญของละครเรื่องสลับท หรือละครเรื่องมีลูกคู่ หรือละครเรื่องปรีดาถัย สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

เริ่มการแสดงด้วยการสั่นกระดิ่ง เพื่อเป็นสัญญาณให้ผู้ชมรับรู้ว่าละครกำลังจะแสดง ใช้การร้องเพลงเป็นหลักสำคัญในการดำเนินเรื่อง โดยผู้แสดงร้องบทที่เป็นบทสนทนาของตนเอง ลูกคู่ร้องบทบรรยาย บทแสดงอาการกิริยาและบทคิดคำนึง นอกจากนั้นลูกคู่ร้องรับบทเอื้อน โดยผู้แสดงร้องเฉพาะคำร้องเท่านั้น ละครเรื่องสลับทมีกลวิธีการเปิดเรื่อง 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละคร 2) การเปิดเรื่องด้วยการสร้างบรรยากาศเพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่อง และ 3) การเปิดเรื่องด้วยการเสนอเหตุการณ์ที่เป็นปมปัญหาของเรื่องทันที ลักษณะการดำเนินเรื่องมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับโครงเรื่อง ส่วนการปิดเรื่องปรากฏ 2 แบบได้แก่ 1) ปิดเรื่องแบบสุขนานุกรม และ 2) ปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรม หลังจบละครจะมีการร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี เพื่อเป็นการถวายความจงรักภักดีต่อชาติและพระมหากษัตริย์ ในการแสดงละครแต่ละครั้งจะมีการแสดงชุดสั้น ๆ เพื่อเบิกโรง หรือสลับท และใช้ท่ารำในการแสดงผสมผสานบ้างเล็กน้อย

2) ละครเรื่องล้วน ๆ ตลอดเรื่อง หรือละครเรื่องแท้ ๆ หรือละครเรื่องไม่มีลูกคู่ เป็นละครเรื่องที่มีลักษณะสอดคล้องกัน แตกต่างกันไปเพียงชื่อที่เรียกเท่านั้น ละครดังกล่าวเป็น ละครเรื่องในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้รับอิทธิพลมาจากละครโอเปร่าของตะวันตก ทรงดัดแปลงมาเป็น

การร้องของไทย ตัวละครจะดำเนินเรื่องด้วยการร้องล้วน ๆ ไม่มีบทเจรจาแทรก ทรงแสดงทัศนะไว้ว่า “ไม่ควรมียุคคู่สำหรับละครชั้นดี การแทรกยุคคู่ก็เท่ากับการเล่นนอกบทให้ผู้ดูเข้าใจนั่นเอง นอกจากนั้นยุคคู่ก็มาช่วยร้องแข่งกับคนแสดงให้แข็งแซ่ น่ารำคาญด้วย” (จมีนอมรธรรมารักษ์, 2511, อ้างถึงใน เสาวณิต วิงวอน, 2555) ตัวละครใช้ท่าทางแบบสามัญชน แต่งกายตามเนื้อเรื่องและสมัยนิยม มีการเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง ใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการแสดง ปรากฏทพระราชนิพนธ์ละครร้องของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่จำนวน 7 เรื่อง คือ เรื่องมิกาได้ เรื่องวังใต้ เรื่องตั้งจิตระคิดคลัง เรื่องศกุนตลา เรื่องพระร่วง เรื่องสาวตรี และเรื่องพระเกียรติรถ

รูปแบบการแสดง และลักษณะสำคัญของละครร้องล้วน ๆ หรือละครร้องไม่มียุคคู่ จะใช้การร้องเพลงเป็นส่วนสำคัญที่สุด โดยมีองค์ประกอบอื่น ๆ เป็นส่วนเสริมการแสดง ใช้วิธีการขับร้องแบบต่าง ๆ ได้แก่ การขับร้องเดี่ยว การขับร้องคู่ การร้องหลายคน และการร้องหมู่ประสานเสียงรวมถึงการขับร้องแยกหมู่ชายหญิง มาใช้ในการแสดงละครร้อง ปรากฏการแบ่งตอนเป็นองก์และเป็นฉากอย่างละครของตะวันตก โดยในตอนต้นของแต่ละฉากเป็นการบรรยายถึงฉากประกอบการแสดง เปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครดำเนินเรื่องด้วยความขัดแย้ง ปิดเรื่องด้วยข้อคิดหรือผลดีที่เกิดขึ้น เน้นสาระสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม จบด้วยบทสรรเสริญเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ และประเทศชาติ

3) ละครร้องแบบจันทโรภาส หรือละครร้องพรานบุรพ์ หรือละครเพลงของพรานบุรพ์ โดยละครร้องรูปแบบดังกล่าวแพร่หลายและได้รับความนิยมมากในสมัยรัชกาลที่ 7 ละครร้องของจันทโรภาสหรือละครร้องของพรานบุรพ์มีลักษณะแตกต่างออกไปจากละครร้องแบบปรีดาไลย หรือละครร้องล้วน ๆ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ใช้เพลงประกอบการแสดงที่เป็นเพลงไทยสากลและนำวงดนตรีสากลมาใช้ในการประกอบการแสดงละครร้อง ตัดการตีกรับปลุกคู่ออก กล่าวได้ว่าเป็นพัฒนาการของละครตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

สำหรับรูปแบบการแสดง และลักษณะสำคัญของละครร้องจันทโรภาส หรือละครร้องของพรานบุรพ์ ดำเนินเรื่องแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ 1) ใช้บทร้องเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่อง โดยใช้คำพูดเพื่อทวนบทร้อง และ 2) ใช้ทั้งบทพูดและบทร้องเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่อง ไม่สามารถตัดบทพูดออกได้ มีการปรับใช้เพลงไทยเนื้อร้องเต็ม และเพลงไทยสากล โดยปรากฏเพลงเอกประจำเรื่อง 1 เพลงเสมอ มีการแทรกการเจรจาเพื่อให้เกิดความกระชับในการดำเนินเรื่อง ใช้ระยะเวลาประมาณ 3 ชั่วโมงในการแสดงต่อรอบ บทละครมีความกระชับสนุกสนาน เปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละคร ลักษณะการดำเนินเรื่องมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับโครงเรื่อง ปิดเรื่องด้วยข้อคิดหรือผลดีที่เกิดขึ้น เน้นสาระสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม เน้นการเลือกให้ผู้แสดงตัวเอกที่มีรูปร่างหน้าตางดงาม น้ำเสียงไพเราะ เพื่อการพาณิชย์

การบูรณาการรูปแบบและแบบแผนการแสดงของละครร้อง 3 รูปแบบนี้ ผู้วิจัยกำหนดคัดเลือกนำอัตลักษณ์สำคัญของแต่ละรูปแบบมาผสมรวมกันให้เกิดความแปลกใหม่ โดยปรากฏเป็นรูปแบบการแสดงในหัวข้อต่อไป

1.3 แนวคิดด้านสุนทรียะหรือความงามในการแสดงละครร้อง

แนวคิดด้านสุนทรียะหรือความงามในการแสดงละครร้องนี้ เป็นแนวคิดสำคัญ ที่ผู้วิจัยบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของละครร้องเรื่องเครือมรงค์ เนื่องจากละครร้องเป็นละครที่มีความงามเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเสียงเพลงและการร้อง สามารถสื่อสารให้ผู้ชมหรือผู้รับสารเกิดความซาบซึ้งในสุนทรียะความเป็นไทยผ่านละคร ผู้วิจัยแบ่งประเด็นสุนทรียะความงามของละครร้องออกได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความงามของบทละคร

ด้านความงามของบทละครของละครเรื่องเครื่องรางค์นั้น ผู้วิจัยได้ผสมผสานฉันทลักษณ์ต่าง ๆ เข้าในบทละคร รวมทั้งการเลือกใช้คำง่าย ที่มีความไพเราะ เสียงเสนาะ มีลักษณะสัมผัสสระและสัมผัสอักษร สื่อความหมายได้แนบเนียนและลึกซึ้งกินใจผู้ชม ตลอดจนบูรณาการใช้คำภาษาต่างประเทศในการประพันธ์บทละคร เพื่อให้เกิดความร่วมสมัยและคงคุณค่าด้านสุนทรียรสของภาษา นอกจากนี้ในบทละครเรื่องเครื่องรางค์ยังสามารถสะท้อนคุณค่าในด้านสังคม สะท้อนความเป็นอยู่เห็นสภาพสังคมในสมัยนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

2) ความงาม และไพเราะของเพลง เสียงดนตรี และการขับร้อง

ด้านความงาม และไพเราะของเพลง เสียงดนตรี และการขับร้อง ผู้วิจัยเลือกใช้เพลงทำนองเดิมที่มีอยู่ในละครเรื่อง มาเรียบเรียง ผสมผสาน ประยุกต์ใช้ใหม่ ผ่านวงดนตรีไทยแบบร่วมสมัยที่ผสมผสานการผสมดนตรีในอดีตและปัจจุบันอย่างไพเราะ ลงตัวเข้ากับยุคสมัย เสียงดนตรีเป็นการผสมผสานบูรณาการระหว่างวงดนตรีไทยวงดนตรีสากล และเสียงดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ที่นิยมในปัจจุบันเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความร่วมสมัยในดนตรีผสมกลมกลืนกันเกิดความเป็นเอกภาพ โดยใช้เสียงดนตรีของวงดนตรีไทยเป็นเสียงหลักในการดำเนินทำนอง แล้วใช้ดนตรีสากลและดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ เสียงพิเศษเข้ามาทำให้เกิดความไพเราะสมจริง และกำหนดให้การขับร้องเพลงมีรูปแบบหลากหลาย ทั้งร้องเดี่ยว ร้องคู่ ร้องหลายคน และร้องหมู่ ก่อให้เกิดความสุนทรีย์ในการรับฟังเพลง

3) ความงามของเครื่องแต่งกาย

ด้านความงามของเครื่องแต่งกาย จากการศึกษาข้อมูล ละครเรื่องสามารถเป็นเครื่องมือสะท้อนสภาพสังคมสมัยนั้น ๆ ได้ทั้งในด้านวัฒนธรรมการภาษา บริบทของสภาพบ้านเมือง รวมถึงวัฒนธรรมการแต่งกาย โดยละครเรื่องเครื่องรางค์นี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงพระนิพนธ์เมื่อ ร.ศ. 131 ประมาณปีพุทธศักราช 2455 ตรงกับปีคริสตศักราช 1912 เป็นช่วงต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายให้เป็นไปตามสมัยนิยมในรัชกาลที่ 6 โดยปรุงแต่งให้เกิดความสวยงามเหมาะสมกับการแสดงละครเวทีมากขึ้น นำหลักทฤษฎีของสีมาเป็นส่วนช่วยกำหนดสีเครื่องแต่งกายของตัวละคร ในกระบวนการออกแบบ ผู้วิจัยกำหนดรูปร่าง (Shape) และรายละเอียด (Detail) ให้เป็นไปตามลักษณะการแต่งกายที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 6

4) ความงามของผู้แสดง

ด้านความงามของผู้แสดงนั้น ผู้แสดงละครเรื่องจำเป็นต้องมีคุณสมบัติหลายประการ โดยมีความสามารถทางด้านการร้องเพลงและการดนตรี เป็นผู้ที่มีรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร เป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ และการแสดงตามบทบาทที่ดี เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การแสดง สามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างดีเยี่ยม เป็นผู้มีความจำและไหวพริบปฏิภาณที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่พร้อมได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ

5) ความงามของท่าทางประกอบการแสดง

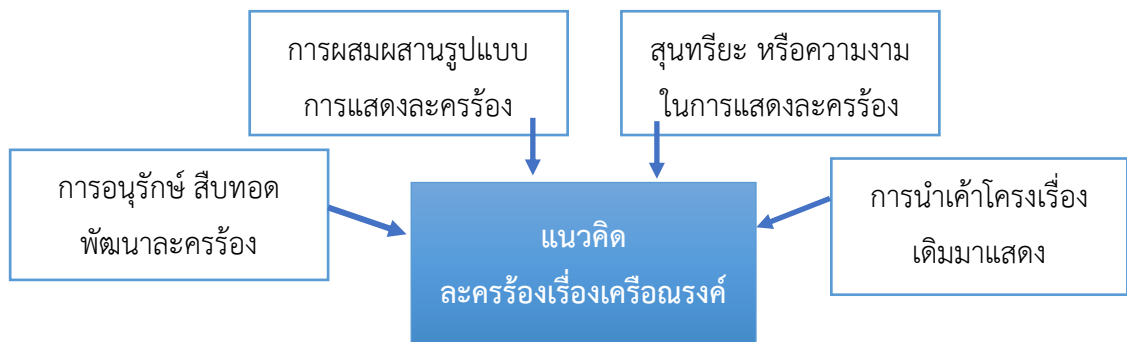
ด้านความงามของท่าทางประกอบการแสดง ละครเรื่อง มีแบบแผนของการออกลีลาท่าทางเป็นแบบกำแบ หรือที่เรียกว่าท่าทางธรรมชาติ โดยท่าทางแบบกำแบถือเป็นลักษณะเฉพาะสำคัญของรูปแบบละครเรื่องที่ได้รับความนิยมมาจากวัฒนธรรมของตะวันตก เป็นต้นแบบให้ละครชนิดอื่น ๆ ได้นำท่าทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยตระหนักในอัตลักษณ์ของท่าทางนี้จึงออกแบบให้ลีลาท่าทางในละครใช้ท่าทางกำแบท่าแสดงกิริยา ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ และท่าทางนาฏศิลป์ไทย เพื่อประกอบการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์ บูรณาการให้เกิดความสมดุลในการออกท่าทางประกอบการร้องเพลง เพื่อให้เกิดเป็นสุนทรีย์ความงามประกอบในละคร

6) ความงามและความทันสมัยในการสอดแทรกสื่อเทคโนโลยี

ผู้วิจัยได้กำหนดออกแบบฉากในละครไว้ โดยฉากใช้เป็นฉากผสมผสานภาพการใช้สื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) ที่หลากหลาย ใช้ฉากตั้งและอุปกรณ์ประกอบฉากจัดวางตามตำแหน่ง เพื่อให้เกิดความสมจริงในละคร เป็นการนำความทันสมัยมาบูรณาการให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้ผู้ชมได้รับชมละครอย่างมีอรรถรสมากขึ้น

1.4 แนวคิดการนำเค้าโครงเรื่องเดิมมาแสดง

แนวคิดในการนำเค้าโครงเรื่องเดิมมาแสดง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเค้าโครงเรื่องที่แสดงละครเรื่อง พบว่า ละครเรื่องทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ ละครเรื่องของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ละครเรื่องของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และละครเรื่องจินตโรภาสของพรานบุรุษ จวงจันทร์ จันทรคณา มีการแต่งเค้าโครงเรื่องขึ้นใหม่ และนำเค้าโครงเรื่องเดิมที่มีอยู่แล้ว จากบทละคร วรรณคดี วรรณกรรม และนิยาย มาแต่งใหม่เป็นบทละครเรื่อง แต่ยังคงแก่นเรื่องเดิมที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการนำบทละครเดิมที่มีอยู่แล้วเรื่องเครื่องรางค์ บทพระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ มานำเสนอใหม่อีกครั้งในรูปแบบละครเรื่องสร้างสรรค์ โดยปรับบทให้มีความกระชับ รวดเร็ว เข้าใจง่าย และสลับเหตุการณ์ในการดำเนินเรื่อง ด้วยผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าละครเรื่องเครื่องรางค์ เป็นละครที่ให้ข้อคิดและมีแก่นเรื่องสำคัญเกี่ยวกับความรัก สามารถนำมาใช้เตือนสติในคนในสังคมได้ดี อีกทั้งละครเรื่องเครื่องรางค์เป็นเรื่องราวภาคต่อที่นำเสนอภาคจบบริบูรณ์ของละครเรื่องสาวเครือฟ้า มีการจัดแสดงเต็มเรื่องเพียงครั้งเดียวตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 6 มีเนื้อเรื่องสนุก ขวนติดตาม อีกทั้งมีข้อคิดสอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่องตลอดทั้งเรื่อง

ภาพที่ 1 การแสดงการบูรณาการแนวคิดการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์
ที่มา: ผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า ละครเรื่องเครื่องรางค์ มีแนวคิดการสร้างละครมาจากการบูรณาการ 4 แนวคิด ได้แก่

1) แนวคิดในการการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนาละครเรื่อง

โดยในปัจจุบันผู้คนให้ความสำคัญกับละครน้อยลง ศิลปะการละครของไทยที่ดำเนินเรื่องด้วยเพลงไทย การขับร้องเพลงไทยกำลังสูญหาย กระแสวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแพร่กระจายในประเทศไทยอย่างมากเยาวชน คนในสังคม จึงควรได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมในมิติของศิลปะการแสดงละครเรื่อง

ให้สามารถคงอยู่ในสังคมไทย ตลอดจนพัฒนาตามบริบทของสังคมไปโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เพื่อรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าของแผ่นดินไทย

2) แนวคิดการผสมผสานรูปแบบการแสดงละครร้องให้เกิดเป็นรูปแบบใหม่

สำหรับแนวคิดนี้เป็นการบูรณาการรูปแบบละครร้องทั้ง 3 รูปแบบที่มีความน่าสนใจเข้าด้วยกัน และเพิ่มมิติความทันสมัยในองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การบูรณาการรูปแบบการขับร้องในการดำเนินเรื่องให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย สามารถสื่อสารให้ผู้ชมรับรู้ด้วยความรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนกระบวนการตีกรับรับลูกคู่มาเป็นการร้องเพลงแบบหมู่ (Chorus) การปรับใช้วงดนตรีแบบผสมผสาน (Contemporary) เกิดเป็นเสียงดนตรีลูกผสมระหว่างเสียงเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ละครสามารถสอดคล้องกับพลวัตความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

3) สุนทรียะหรือความงามในการแสดงละครร้อง

สุนทรียะและความงามในการแสดงละครร้อง ประกอบด้วย ความงามของบทละคร ความไพเราะของเพลง เสียงดนตรี และการขับร้อง ความงามของเครื่องแต่งกาย ความงามของผู้แสดง และความงามของท่าทางประกอบการแสดง ตลอดจนความงามและความทันสมัยในการสอดแทรกสื่อเทคโนโลยีเป็นฉากเสมือนจริง

4) การนำเค้าโครงเรื่องเดิมมาจัดแสดง

ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลโครงเรื่องละครของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และละครของพานบุรพ์ จวงจันทร์ จันทรคณา พบว่า ละครร้องทั้ง 3 รูปแบบข้างต้นมีการนำเค้าโครงเรื่องเดิมมาปรับปรุงให้เป็นบทละคร โดยผู้ประพันธ์นำเค้าโครงเรื่องจากวรรณคดี วรรณกรรมทั้งไทยและต่างประเทศมาสร้างเป็นบทละคร ผู้วิจัยจึงคัดเลือกบทละครเรื่องเครื่องรงค์มาจัดแสดง ด้วยพิจารณาเห็นว่าละครเรื่องเครื่องรงค์ เป็นละครที่ให้ข้อคิดและมีแก่นเรื่องสำคัญสามารถนำมาใช้เตือนสติคนในสังคมได้ดี อีกทั้งละครเรื่องเครื่องรงค์เป็นเรื่องราวภาคต่อที่นำเสนอภาคจบบริบูรณ์ของละครเรื่องสาวเครือฟ้า มีการจัดแสดงเต็มเรื่องเพียงครั้งเดียวตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 6 ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดนำละครเรื่องเครื่องรงค์มานำเสนออีกครั้งในรูปแบบละครสร้างสรรค์แฝงแนวคิดอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. การกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรงค์

เมื่อได้แนวทางรูปแบบและลักษณะสำคัญของการแสดงละครร้องทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการแสดงและองค์ประกอบของละครเรื่องเครื่องรงค์ โดยการสร้างสรรค์ละครดังกล่าวผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการแสดงไว้ว่า “เล่นร้องทำนองไทย” สามารถอธิบายได้ดังนี้

คำว่า “เล่น” คือการเล่นละคร แสดงท่าทางออกเป็นเรื่องราว มีการเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละคร และการสร้างบรรยากาศเพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่อง ดำเนินเรื่องด้วยความขัดแย้ง และปิดเรื่องด้วยโศกนาฏกรรม

คำว่า “ร้อง” คือการดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลง แทรกการใช้คำพูดเพื่อทวนบทร้อง ให้ความสำคัญกับการร้องเพลงเป็นหลัก ใช้การขับร้องเดี่ยว การขับร้องคู่ การร้องหลายคน และการร้องหมู่ ประสานเสียงมาใช้ในการแสดงละคร

คำว่า “ทำนองไทย” คือการใช้เพลงทำนองเพลงไทย ที่ประกอบด้วยเพลงไทยเดิม เพลงไทยสากล เพลงหน้าพาทย์ เพลงละคร มาปรับประยุกต์ให้เกิดความร่วมสมัยใช้กับละคร

ในการกำหนดรูปแบบการแสดงให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบ การแสดงของละครร้องของแต่ละประเภท เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบละครร้องเรื่อง เครื่องรงค์ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การกำหนดรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงของละครร้องเรื่องเครื่องรงค์

องค์ประกอบ การแสดง	ละครร้องมีลูกคู่	ละครร้อง ไม่มีลูกคู่	ละครร้อง จันทโรภาส	ละครร้อง เรื่องเครื่องรงค์
ผู้แสดง	ผู้หญิงแสดงล้วน ยกเว้น ตัวตลกตามพระ ภายหลังพระนางเธอ ลักษมีลาวัณย์ทรงริเริ่ม ใช้ชายจริงหญิงแท้	ผู้หญิงแสดงล้วน	ผู้หญิงแสดงล้วน ยกเว้นตัวตลกตาม พระ กำหนด รูปลักษณะให้มี ลักษณะโดดเด่น มีเสียงร้องอันไพเราะ	ชายจริงหญิงแท้ กำหนด รูปลักษณะให้มีลักษณะ โดดเด่น มีเสียงร้องอัน ไพเราะ
วิธีการร้อง	ตัวละครร้องในส่วนที่ เป็นบทสนทนาเอง ลูกคู่ จะร้องบรรยาย บท แสดงอาภักภิริยา บทคิด คำนึง บทชมสถานที่ รวมทั้งลูกคู่จะเป็นผู้ร้อง เอื้อนให้ตัวละคร	การขับร้องเดี่ยว (Solo) การขับร้องคู่ (Duet) การขับร้อง 3 คน (Trio) การขับร้อง 4 คน (Quartet) การขับร้องหมู่ (Chorus) ตัดลูกคู่ที่ร้อง เอื้อนให้ตัวละคร ออก	ตัวละครร้องเพลงใน การดำเนินเรื่อง และ มีบทร้องของลูกคู่ เพื่อช่วยการดำเนิน เรื่องให้กระชับมาก ขึ้น ภายหลังตัดลูกคู่ ออกทั้งหมด	ตัวละครร้องเพลงในส่วน ที่เป็นบทสนทนา โดยมี การขับร้องเดี่ยว (Solo) การขับร้องคู่ (Duet) การขับร้อง 3 คน (Trio) ส่วนบทร้องของลูกคู่ผู้ แสดงในฉากจะเป็นผู้ร้อง แทนลูกคู่ในลักษณะการ ขับร้องหมู่ (Chorus)
ลักษณะ คำประพันธ์	- กลอนสุภาพ - โคลงสี่สุภาพ - ฉันท์ - กาพย์ยานี 11 - กลอนร่ายยาว - เพลงพื้นบ้าน	ใช้กลอนสุภาพ ลักษณะคล้าย กลอนบทละคร - แทรกทำนอง สวดสรภัญญะ - บทสรรเสริญ เกียรติคุณ พระมหากษัตริย์	- กลอนสุภาพ ลักษณะคล้ายกลอน บทละคร - คำประพันธ์ไม่อิง ฉันทลักษณ์ เนื่องจากประพันธ์ ตามลักษณะของ ทำนองเพลง	- กลอนสุภาพ - กลอนร่ายยาว - มีบทสรรเสริญเกียรติ คุณความดีงาม หรือข้อคิด ของละคร - ใช้คำประพันธ์ไม่อิง ฉันทลักษณ์

องค์ประกอบ การแสดง	ละครเรื่องมีลูกคู่	ละครเรื่อง ไม่มีลูกคู่	ละครเรื่อง จันทโรภาส	ละครเรื่อง เรื่องเครื่องรงค์
การดำเนิน เรื่อง	ดำเนินเรื่องด้วยการขับ ร้องโต้ตอบกันระหว่าง ตัวละครสอดแทรกการ เจรจาเพื่อย้ำความใน บทร้อง และมีลูกคู่ช่วย เสริมความในด้าน อารมณ์ โดยบทของลูก คู่มีส่วนในการดำเนิน เรื่อง	ดำเนินเรื่องด้วย การขับร้องแทน คำพูดโต้ตอบ เจรจา ให้ ความสำคัญกับ การร้องเพลงเป็น อย่างมาก	มี 2 ลักษณะ คือ 1) การดำเนินเรื่อง ด้วยการร้องเพลง สอดแทรกเจรจาเพื่อ เสริมความเล็กน้อย 2) ร้องเพลงสลับบท เจรจา ซึ่งมีส่วน สำคัญเท่าเทียมกัน ในการดำเนินเรื่อง	- การดำเนินเรื่องด้วย การร้องเพลง สอดแทรก เจรจาเพื่อเสริมความ - ใช้การขับร้องหมู่ (Chorus) ช่วยเสริมความ ในด้านอารมณ์และการ ดำเนินเรื่อง
เพลงประกอบ การแสดง	เพลงไทยเดิม ประกอบด้วย - เพลงเกร็ด อัตรา 2 ชั้น - เพลงละครไทย - เพลงหน้าพาทย์ - เพลงไทยเดิม ดัดแปลงทำนอง - เพลงที่นำทำนอง ต่างชาติมาดัดแปลง	เพลงไทยเดิม ประกอบด้วย - เพลงเกร็ด - เพลงละครไทย - เพลงหน้าพาทย์ - เพลงพื้นบ้าน - เพลงละครร้อง	- ระยะแรก ใช้เพลง ไทยเดิมเช่นเดียวกับ ละครปริดาไลย์ - ดัดแปลงเพลงไทย ให้มีลักษณะเป็นแนว ไทยสากล - ใช้เพลงไทยสากล ทั้งเพลง แต่ใส่เนื้อ ร้องเป็นภาษาไทย - ใช้เพลงไทยสากล ที่แต่งขึ้นใหม่	เพลงทำนองเพลงไทย ที่ ประกอบด้วยเพลงไทย เดิม เพลงไทยสากล เพลงหน้าพาทย์ เพลง ละคร มาปรับประยุกต์ให้ เกิดความร่วมสมัยใช้กับ ละคร
ดนตรี ประกอบ การแสดง	- วงมโหรี - วงปี่พาทย์ ไม้นวม - วงเครื่องสาย - วงเครื่องสายประสม	วงปี่พาทย์ไม้นวม	- วงปี่พาทย์ - วงดนตรีสากล ประเภท วงแจ๊สซ์ เครื่องดนตรีได้แก่ กลองชุด แซกโซโฟน ไวโอลิน ทรัมเปต เบส มีกรับพวง แต่ ภายหลังตัดออก ภายหลังเพิ่มเปียโน เข้ามา	วงดนตรีผสมผสาน (Contemporary)
ท่าทาง ประกอบ การแสดง	ใช้ท่าทางอย่างกริยา สามัญ มือและนิ้ว เคลื่อนไหวแบบกำ ๆ แบบ ๆ มีการขึ้นนิ้วบ้าง เรียกว่าการใช้ท่าทาง แบบกำแบ ในช่วงแรกมี	ใช้ท่าทางสามัญ มี การแทรกการรำ ละครอยู่บ้าง เล็กน้อย เนื่องจาก บทละครบางเรื่อง	ใช้ท่าทาง ประกอบการแสดง ระหว่างท่าทางของ ละครรำและท่าทาง ปกติสามัญของคน ทั่วไปโดดเด่นที่การ	ท่าทางประกอบกริยาของ ตัวละคร ใช้ท่าทางที่ ผสมผสานท่าทางกำแบ ท่าแสดงกริยา และภาษา ทำนาฏศิลป์ เข้าด้วยกัน และสอดแทรกการใช้ท่า

องค์ประกอบ การแสดง	ละครเรื่องมีลูกคู่	ละครเรื่อง ไม่มีลูกคู่	ละครเรื่อง จินตโรภาส	ละครเรื่อง เรื่องเครื่องรงค์
	ปรากฏท่ารำสอดแทรก อยู่บ้างเล็กน้อย เนื่องจากกรมพระนราฯ ทรงเคยแสดงละคร พื้นทางมาก่อน	ปรับปรุงมาจาก บทละครรำ	แสดงออกทางสีหน้า ไม่ให้ตัวแสดงหยุดนิ่ง ท่าทางประกอบการ แสดงมีลักษณะเป็น ธรรมชาติใกล้เคียง กับอากัปกิริยาของ คนทั่วไปอาจจะ มากกว่าปกติที่ เรียกว่าโอเวอร์แอค เพื่อสื่อภาษาทำไปยัง คนดูให้ทั่วถึง	รำทางนาฏศิลป์ไทยและ นาฏศิลป์ร่วมสมัยในช่วง ของการแสดงระบำสลั บฉาก หรือระบำประกอบ ฉาก
การแต่งกาย	แต่งกายตามสภาพของ ตัวละครในเรื่องเป็น สำคัญ	แต่งกายตาม สภาพของตัว ละครในเรื่องเป็น สำคัญ	แต่งกายตามสภาพ ของตัวละครในเรื่อง เป็นสำคัญ ส่วนใหญ่ บทละครเป็น เรื่องราวของสมัย นั้น ๆ การแต่งกาย จึงเป็นไปตามสังคม ขณะนั้นว่ามีแฟชั่น และนิยมแต่งกาย อย่างไร หากละคร มีเรื่องราวเกี่ยวกับ ต่างชาติก็จะแต่งตาม เชื้อชาตินั้น ๆ	ออกแบบเครื่องแต่งกาย สำหรับผู้แสดงให้มีความ เหมาะสมกับยุคสมัย กำหนดรูปร่าง (Shape) และรายละเอียด (Detail) ให้เป็นไปตามแฟชั่นใน สมัยรัชกาลที่ 6 และใช้ หลักทฤษฎีของการ กำหนดสีเครื่องแต่งกาย ของตัวละคร ใน กระบวนการออกแบบ
เวที และ ฉาก ประกอบการ แสดง	ใช้ฉากตั้ง แบบโรงละคร ปริศนาลัย โดยฉาก สามารถเปลี่ยนไปได้ ตามท้องเรื่อง เพื่อเกิด ความสมจริง ระยะแรก แสดงที่โรงละคร ปริศนาลัย มีลักษณะเป็น รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มี ประตูเข้าออกหลาย ประตู โรงละครปริศนาลัยนั้นทั้ง ใหญ่กว้างและสวยงาม	เปลี่ยนฉากตาม ท้องเรื่อง เพื่อให้ เกิดความสมจริง	แสดงที่โรงละคร ทั่วไป โรงภาพยนตร์ เวทีเป็นเวทีที่มีหลัง 2 ข้าง มีม่านกันสำหรับ เปิดปิด ใช้เวที ส่วนล่างมุมขวา กัน เป็นที่ตั้งของวงดนตรี ส่วนฉาก จะจัดให้ สมจริงตามท้องเรื่อง ที่บทละครกำหนดไว้ ฉากและอุปกรณ์	ฉากผสมผสานภาพการใช้ สื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) ที่หลากหลาย ใช้ฉากตั้งและอุปกรณ์ ประกอบฉากจัดวางตาม ตำแหน่ง เพื่อให้เกิดความ สมจริงในละคร

องค์ประกอบ การแสดง	ละครเรื่องมีลูกคู่	ละครเรื่อง ไม่มีลูกคู่	ละครเรื่อง จันทโรภาส	ละครเรื่อง เรื่องเครื่องรางค์
	มีกระฉากติดตามฝาผนัง ของบริเวณโรงละครที่ ตรงกับที่นั่งของผู้ชม กระฉากสะท้อนให้เห็น เวที พื้นเป็นไม้ธรรมชาติ ข้างหน้ากว้าง ข้างหลัง สอบแคบลง ฉากเป็น ผ้าม่านและมีหลิบ		ต่าง ๆ ที่นำมา ประกอบจะมีการตั้ง จัดวางเรียงลำดับ ก่อนหลัง มีการ ประยุกต์ใช้ทำรำไม้ ไผ่ตกแต่งด้วยสีสัน ต่าง ๆ เพื่อประกอบ เป็นฉาก	

รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงของละครเรื่องเครื่องรางค์ ใช้ชายจริงหญิงแท้ กำหนด
รูปลักษณะให้มีลักษณะโดดเด่นงดงามตามบุคลิกของตัวละคร มีเสียงร้องอันไพเราะ ใช้วิธีให้ตัวละครร้องเพลง
ในส่วนที่เป็นบทสนทนา โดยมีการขับร้องเดี่ยว การขับร้องคู่ การขับร้อง 3 คน ส่วนบทร้องของลูกคู่ผู้แสดง
ในฉากจะเป็นผู้ร้องแทนลูกคู่ในลักษณะการขับร้องหมู่ บทละครมีลักษณะคำประพันธ์หลากหลาย ทั้งกลอน
สุภาพ กลอนร่ายยาว และคำประพันธ์ที่ไม่มีฉันทลักษณ์ ปรากฏบทสรรเสริญเกียรติคุณความดีงาม หรือ
ข้อคิดของละคร ดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลง สอดแทรกเจรจาเพื่อเสริมความ และใช้การขับร้องหมู่
ช่วยเสริมในด้านอารมณ์และการดำเนินเรื่อง สำหรับเพลงประกอบการแสดง ใช้เพลงทำนองเพลงไทยมา
ปรับประยุกต์ให้เกิดความร่วมสมัย บรรเลงด้วยวงดนตรีผสมผสาน ใช้ท่าทางที่ผสมผสานท่าทางกำแบ
ท่าแสดงกิริยา และภาษาทำนาฏศิลป์เข้าด้วยกัน และสอดแทรกการใช้ท่าทางนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์
ร่วมสมัยในช่วงของการแสดงระบำสลัฉาก หรือระบำประกอบฉาก ออกแบบเครื่องแต่งกายสำหรับผู้แสดง
ให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย กำหนดรูปร่าง และรายละเอียด ให้เป็นไปตามแฟชั่นในสมัยรัชกาลที่ 6
และใช้หลักทฤษฎีของการกำหนดสีเครื่องแต่งกายของตัวละคร ในกระบวนการออกแบบ ใช้ฉาก
ผสมผสานภาพการใช้สื่อมัลติมีเดีย ประกอบการใช้ฉากตั้งและอุปกรณ์ประกอบฉากเพื่อเกิดความสมจริง

สรุปได้ว่าละครเรื่องเครื่องรางค์บูรณาการการสร้างจาก 4 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดในการการ
อนุรักษ์ สืบทอด พัฒนาละครเรื่อง กระแสวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแพร่กระจายในประเทศไทยอย่างมาก
เยาวชน คนในสังคม จึงควรได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมในมิติของศิลปะการแสดงละครเรื่องให้สามารถคงอยู่
ในสังคมไทย ตลอดจนพัฒนาตามบริบทของสังคมไปโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เพื่อรักษาไว้ซึ่งมรดกทาง
วัฒนธรรมที่ล้ำค่าของแผ่นดินไทย 2) แนวคิดการผสมผสานรูปแบบการแสดงละครเรื่องให้เกิดเป็นรูปแบบ
ใหม่ โดยการบูรณาการรูปแบบละครเรื่องทั้ง 3 รูปแบบที่มีความน่าสนใจเข้าด้วยกัน และเพิ่มมิติความ
ทันสมัยในองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การบูรณาการรูปแบบการขับร้องในการดำเนินเรื่องให้มีความกระชับ
เข้าใจง่าย สามารถสื่อสารให้ผู้ชมรับรู้ด้วยความรวดเร็ว เพื่อให้ละครสามารถสอดคล้องกับพลวัตความ
เปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน 3) แนวคิดสุนทรีย์หรือความงามในการแสดงละครเรื่อง ประกอบด้วย
ความงามของบทละคร ความไพเราะของเพลง เสียงดนตรี และการขับร้อง ความงามของเครื่องแต่งกาย
ความงามของผู้แสดง และความงามของท่าทางประกอบการแสดง ตลอดจนความงามและความทันสมัยใน
การสอดแทรกสื่อเทคโนโลยีเป็นฉากเสมือนจริง และ 4) การนำเค้าโครงเรื่องเดิมมาจัดแสดง โดยคัดเลือก
บทละครเรื่องเครื่องรางค์มาจัดแสดง ด้วยพิจารณาเห็นว่าละครเรื่องเครื่องรางค์ เป็นละครที่ให้ข้อคิดและมี

แก่นเรื่องสำคัญสามารถนำมาใช้เตือนสติคนในสังคมได้ดี อีกทั้งละครเรื่องเครื่องรางค์เป็นเรื่องราวภาคต่อที่นำเสนอภาคจบบริบูรณ์ของละครเรื่องสาวเครือฟ้า มีการจัดแสดงเต็มเรื่องเพียงครั้งเดียวตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 6 ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดนำละครเรื่องเครื่องรางค์มานำเสนออีกครั้งในรูปแบบละครร้องสร้างสรรค์แฝงแนวคิดอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

การกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์ ได้กำหนดรูปแบบจากการบูรณาการรูปแบบละครทั้ง 3 ชนิดเข้าด้วยกัน กำหนดรูปแบบการแสดงไว้ว่า “เล่นร้องทำนองไทย” คือแสดงท่าทางออกเป็นเรื่องราวอย่างละคร มีการเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่อง ในการดำเนินเรื่องนั้นให้ความสำคัญกับการร้องเพลงเป็นหลัก สอดแทรกคำเจรจาเพื่อเสริมความเข้าใจท่าทางกำแบ ท่าแสดงกิริยา และภาษาทำนาฏศิลป์ประกอบการแสดง และใช้เพลงทำนองเพลงไทยประยุคให้เกิดความร่วมสมัยใช้กับละคร

อภิปรายผล

จากแนวคิดการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนาละครร้อง และแนวคิดการผสมผสานรูปแบบละครร้องเข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการการสืบทอดพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย จากรุ่นสู่รุ่น ในการบูรณาการรูปแบบละครทั้ง 3 รูปแบบเข้าด้วยกัน ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมได้รับการพัฒนาต่อยอดให้มีความสวยงามและเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทางวัฒนธรรมของงามพิศ สัตย์สงวน และนศ สันตสมบัติ (ณัฐนิช นักปี, 2557) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ของมนุษย์จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นแบบแผน กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้จะได้รับการส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ไปตามประสบการณ์สถานการณ์ ระยะเวลา และสภาพแวดล้อมได้ และจากการวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบของละครเรื่องเครื่องรางค์ พบว่า ในกระบวนการสร้างเป็นการวิเคราะห์แยกองค์ประกอบของละครและถอดรูปแบบเดิมออก จากนั้นผนวกองค์ประกอบที่มีความร่วมสมัยและประกอบสร้างขึ้นเป็นละครที่สามารถสื่อสารในสังคมปัจจุบันได้ดี ไม่ละทิ้งความงามของศิลปวัฒนธรรมเดิมอันเป็นรากเหง้าของชาติ ถือเป็นการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาจนเกิดความเป็นความสมบูรณ์ เป็นกระบวนการซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรื้อสร้าง ของฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida) ที่สรุปใจความได้ว่า ทฤษฎีรื้อสร้าง (Deconstruction) เป็นทฤษฎีการรื้อโครงสร้าง วิเคราะห์โครงสร้าง และสร้างขึ้นใหม่ ซึ่งไม่เชื่อระบบคู่ตรงข้ามและการมีจุดศูนย์แบบเดิมเพิ่มเติมส่วนที่ขาด หรือเติมเต็ม แทนที่ความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นความโดดเด่น น่าสนใจและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 1) การลดทอน (Reduction) 2) การสร้าง (Construction) และ 3) การทำลาย (Destruction) ในด้านกระบวนการสร้างแนวความคิดและการกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่องเครื่องรางค์ ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลบริบทพื้นฐานและนำมากำหนดสร้างเป็นแนวคิดและรูปแบบองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างชัดเจนก่อนลงมือสร้างจริง ซึ่งกระบวนการนี้ สอดคล้องกับแนวคิดทางด้านการออกแบบงานสร้างสรรค์ของวิระพงษ์ ดรละคร (ตรีรัตน์ วิสุทธิพันธ์, 2564) ที่กล่าวไว้ว่า การออกแบบงานนาฏศิลป์สามารถทำได้หลากหลาย ตามประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งขั้นตอนการสร้างงานอาจมีลำดับขั้นตอนที่ไม่ตายตัว สำหรับขั้นตอนแรกที่สำคัญควรเป็นการสร้างแรงบันดาลใจและศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานของสิ่งนั้น ๆ เพื่อนำมาสู่การกำหนดแนวคิด ขอบเขต และรูปแบบขององค์ประกอบการแสดง
ด้านต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ตรีรัตน์ วิทสุทธิพันธ์. (2564). *นาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุดเทพีโศกทรัพย์*. นครปฐม: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ณัฐฐนิช นกปี. (2557). *ละครเรื่องปราโมทย์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษภูบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล).
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2552). *เพลง ดนตรีและนาฏศิลป์ จากสาส์นสมเด็จพระเจ้า*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. (2556). *ประวัติของละครเรื่อง*. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางสุดจิตต์
ดุริยประณีต อนันตกุล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นานาสังพิมพ์.
- เสาวณิต วิงวอน. (2555). *วรรณคดีการแสดง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศักติโสภาคการพิมพ์.